

PETAK POPODNE

Dok sam stajala u stroju za prozivku, još prvog dana u logoru Ravensbruck, okrenula sam se prema majci i rekla joj da Bog ne postoji. Do tada, za ovakvu rečenicu bih bila kažnjena kao za krajnju drskost. Majka je očutala.

Ni kada su nas oslobodili nisam promenila mišljenje. Nisam mogla da budem zahvalna Bogu što je spasao moju majku, tetku i mene, kada je cena za to bila smrt mog oca. I upropašćeno detinjstvo. I bezbrojne noći u kojima su me pohodili prizori iz logora, košmari iz kojih sam s krikom bežala u buđenje.

Kažu, ohol je onaj koji misli da može da pronikne Božju nameru. Nisam to ni pokušavala, jednostavno sam odrekla Njegovo postojanje.

Moji bližnji mi ponekad zameraju da sam preosetljiva. Da ne odlučujem razumom. To je istina. Danas sam ušla u Hram. Prvi put za poslednjih četrdeset godina. Ne znam zašto. Odluku sam donela u stomaku.

Mada drugačiji nego što ga se sećam, primio me je kao redovnog posetioca.

Dijaspora je za mene reč bez težine. Od Velikog užasa naovamo, nikada nisam osetila prokletstvo koju ta reč u sebi nosi. Verovatno zbog toga, moja deca su rasla kao i sva druga, tek sa nejasnom svešću šta im je majka.

Ni sama nisam puno razmišljala o tome. Život se događao tako brzo, nije bilo vremena.

Ivrit sam zaboravila. Boga mi je oteo Veliki užas, tako da su me samo strahote logorskih sećanja i besmislena očeva pogibija povezivali sa mojim poreklom.

Sa ocem i majkom sam dolazila u Hram. Današnji njegov izgled se jedva razlikuje od ondašnjeg. Ali, u ono vreme nije bilo potrebe da se prebrojavaju odrasle muške glave. Niti su posetioci Hrama bili samo iznemogli starci i drhtave starice.

Tada je postojao Bog. I njegova deca.

Ne kajem se što decu nisam drugačije vaspitala, ne želim ni da se pravdam. Ne volim rečenice koje počinju sa: možda..., da sam..., trebalo je...

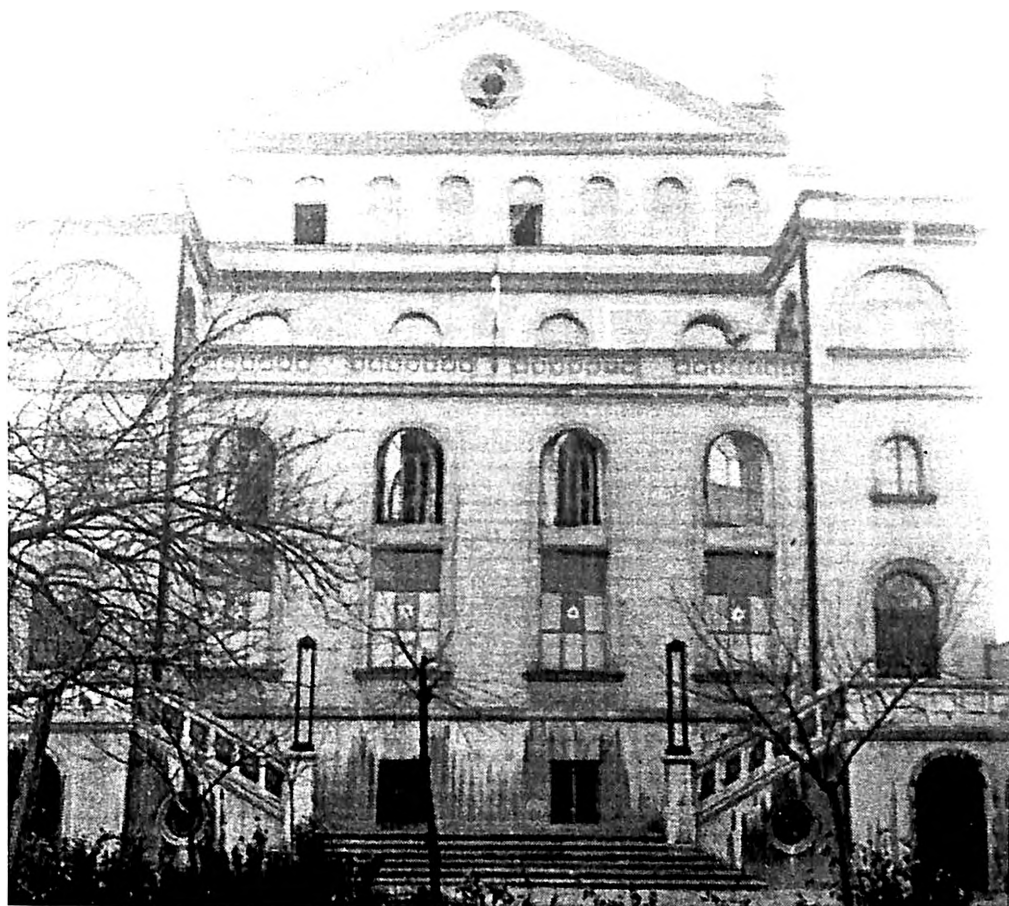
Uradila sam što sam mogla, živela kako sam mislila da treba. Nikada nisam tumačila svoj život, samo sam ga živela. Da li sam kroz njega vođena svojim osećanjima i razumom, slučajem ili Božjom rukom – o tome neka razmišljaju drugi.

U reci života moja kap je vrlo blizu ušća. Mada ima još mnogo stvari koje bih želela da uradim, neću stići.

Dok gledam ove sede glave oko sebe, počinjem da se pitam šta radim ovde. Međutim, rabin dolazi iz svojih odaja, staje za oltar i počinje molitvu. Uzdrhtalost i izbudujuća ubedljivost njegovog glasa probijaju se sa lakoćom kroz teške zidove mog zaborava. Melodija molitve meko izvlači iz mene neko davno pohranjeno i zaboravljeno osećanje. Usne su prve počele da se sećaju, prihvatajući reči molitve. Reči prošlosti, detinjstva. Telo pamti. Krv pamti. Bolje nego sam čovek.

Služba se završila. Okrenula sam se prema nepoznatom starcu pored sebe i sa osmehom prihvatila njegovu srdačno ispruženu ruku: Šabat šalom!

1991.

Aškenaska sinagoga u Ulici Maršala Birjužova u Beogradu, podignuta 1926, koja još uvek radi. iz arhiva Jevrejskog istorijskog muzeja u Beogradu